



Schola Europaea

Office of the Secretary-General
Pedagogical Development Unit

Ref.: 2018-04-D-15-bg-2

Orig.: BG



Syllabus for Bulgarian Language I – (S1-S3)

Approuvé par le Comité pédagogique mixte par la Procédure écrite PE 2018/37 le 3 août 2018

Entry into force on 1 September 2018

INTRODUCTION (EN)

Bulgarian language and literature syllabi for S1-S3 classes are developed in accordance with the Bulgarian State Educational Standards for the curriculum and for general education, which reflect Recommendation 2006/962/EC of 18 December 2006 of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning. In them competences are considered as practically meaningful knowledge, skills and attitudes that are expected as learning outcomes at the end of each class.

Bulgarian language and literature syllabi for S1-S3 classes of the European Schools include the expected learning outcomes for the respective classes in Bulgarian schools, defined in the syllabi approved by the Minister of Education and Science, and their structure complies with the requirements of the documents on syllabus structure of the European Schools (Réf: 2011-09-D-47-en-5) and on final assessment (certificate of the European Schools). 2016-01-D-45-en-2

In accordance with the current regulations for the European Schools, Bulgarian language and literature syllabi for S1, S2 and S3 classes of the European Schools include: general objectives of education in the European Schools, didactic principles, specific objectives and expected outcomes, assessment and descriptors for assessment at the end of the cycle. In this sense, they contain additional applications that do not have an analogue in Bulgarian syllabi but they are an important reference for the teacher regarding the general education strategy of the European Schools.

The structure of syllabi ensures continuity in regard to learning principles and interactions in multicultural environment. Emphasis is placed on person-oriented teaching and competency-based approach to teaching, which build on the humanistic educational concept of the European Schools.

PRÉAMBULE (FR)

Les programmes scolaires de langue et de littérature bulgares pour les classes S1-S3 sont élaborés en conformité avec les standards éducatifs bulgares d'État concernant le curriculum¹ et l'enseignement général². Ces documents reprennent la Recommandation 2006/962/CE du 18 décembre 2006 du Parlement européen et du Conseil sur les compétences clés pour l'éducation et la formation tout au long de la vie où les compétences sont vues comme des savoirs, des savoir-faire et des savoir-être pratiques et importants, représentant les résultats escomptés à la fin de chaque classe.

Les programmes scolaires de langue et de littérature bulgares pour les classes S1-S3 des Écoles Européennes incluent les mêmes résultats d'apprentissage, définis dans les programmes scolaires approuvés par le ministre de l'Éducation et de la Science pour les classes bulgares équivalentes à ce cycle. Leur structure est élaborée conforme aux documents réglementant la structure des programmes scolaires des Écoles Européennes (Ref. : 2011-09-D-47-en-5) et la note finale (le certificat des Écoles Européennes Ref : 2016-01-D-45-en-2)

Conformément aux dispositions en vigueur des Écoles Européennes, les programmes de langue et de littérature bulgares pour les classes S1, S2 et S3 des Écoles Européennes comprennent les objectifs éducatifs généraux des Écoles Européennes, les principes didactiques, les objectifs spécifiques et les résultats attendus, l'évaluation et les descripteurs concernant l'évaluation des performances à la fin du cycle. En ce sens, les pièces jointes qui n'ont pas d'analogue dans les programmes scolaires bulgares représentent un important point de référence pour l'enseignant en matière de stratégie éducative globale des Écoles européennes.

La restructuration des programmes garantit la continuité des principes de l'enseignement et de l'interaction en milieu multiculturel. L'accent est placé sur l'approche par compétences et sur l'enseignement centré sur l'apprenant qui enrichissent le concept éducatif humaniste des Écoles Européennes.

¹Arrêté No 4 du 30.11.2015 sur le curriculum, Journal officiel № 94 du 04.12.2015, en vigueur à partir du 4 décembre 2015

²Arrêté No 5 du 30.11.2015 sur l'enseignement général, Journal officiel № 95 du 08.12.2015 en vigueur à partir du 8 décembre 2015.

EINFÜHRUNG (DE)

Die Lehrpläne für das Fach bulgarische Sprache und Literatur für die Klassen S1-S3 sind gemäß den bulgarischen Bildungsstandards für Stundenverteilungstafel³ und allgemeine Bildungsvorbereitung⁴ entwickelt, die der Empfehlung 2006/962/EU vom 18. Dezember 2006 des europäischen Parlaments und des Rates zu Schlüsselkompetenzen für Lebenslanges Lernen entsprechen. Die Kompetenzen werden als hochwertige praxisorientierte Kenntnisse, Fähigkeiten und Fertigkeiten gesehen, die als Bildungsergebnisse am Ende jeder Klasse zu erwarten sind.

Die Lehrpläne für das Fach bulgarische Sprache und Literatur für die Klassen S1-S3 an den Europäischen Schulen beinhalten die Bildungsergebnisse, die für die entsprechenden Klassen an der bulgarischen Schule zu erwarten sind. Diese Ergebnisse sind mit den vom Bildungsminister genehmigten Lehrplänen bestimmt, deren Struktur die Anforderungen der Dokumente für Lehrplänestruktur an den Europäischen Schulen (Ref: 2011-09-D-47-en-5) und für die endgültigen Zeugnisnoten (Zertifikat der Europäischen Schulen) berücksichtigt. 2016-01-D-45-en-2

Gemäß den bestehenden Bestimmungen für die Europäischen Schulen beinhalten die Lehrpläne für das Fach Bulgarische Sprache und Literatur für die Klassen S1, S2 und S3 an den Europäischen Schulen die allgemeinen Bildungsziele der Europäischen Schulen, didaktische Prinzipien, spezifische Bildungsziele und erwartete Ergebnisse, Bewertungsprozesse und Deskriptoren für die Bewertung der erreichten Ergebnisse am Ende der Etappe. In diesem Sinne beinhaltet der Lehrplan zusätzliche Anwendungen, die mit den bulgarischen Lehrplänen nicht verglichen werden können, die aber ein wichtiger Orientierungspunkt für den Lehrer sind, was die gemeinsame Bildungsstrategie der Europäischen Schulen betrifft.

Die Struktur der Lehrpläne gewährleistet Kontinuität der Prinzipien des Lernens und der Interaktion in einem multikulturellen Umfeld. Der Schwerpunkt ist auf die persönlichkeitsorientierte Bildung und Kompetenzansatz gesetzt, die das humanistische Bildungskonzept der Europäischen Schulen aufbauen.

³ Verordnung № 4 vom 30.11.2015 für die Stundenverteilungstafel, Staatszeitung, Nr.94 von 04.12.2015 r., seit dem 04.12.2015 in Kraft getreten

⁴ Verordnung № 5 vom 30.11.2015 für allgemeine Bildungsvorbereitung, Staatszeitung, Nr.95 от 08.12.2015 r., seit dem 08.12.2015 in Kraft getreten

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

ЗА S1 КЛАС, ЗА S2 КЛАС И ЗА S3 КЛАС НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА

Увод

Учебните програми по български език и литература за S1 клас, за S2 клас и за S3 клас са разработени в съответствие с българските държавни образователни стандарти за учебния план⁵ и за общообразователната подготовка⁶, които отразяват Препоръка 2006/962/ЕС от 18 декември 2006 година на Европейския парламент и на Съвета относно ключовите компетентности за учене през целия живот. В тях компетентностите са разбирани като практически значими знания, умения и отношения, които се очакват като резултати от обучението в края на всеки клас.

В учебните програми по български език и литература за S1 клас, за S2 клас и за S3 клас на Европейските училища са включени очакваните резултати от обучението за съответните класове в българското училище, определени с утвърдените от министъра на образованието и науката учебни програми, като структурата ѝ е съобразена с изискванията на документите за структурата на учебните програми в Европейските училища (Ref: 2011-09-D-47-en-5) и за крайната оценка (сертификат на Европейските училища). 2016-01-D-45-en-2

В съответствие с действащите разпоредби за Европейските училища учебните програми по български език и литература за S1 клас, за S2 клас и за S3 клас на Европейските училища включва: общите цели на образованието в Европейските училища, дидактически принципи, специфични цели и очаквани резултати, оценяване и дескриптори за оценка на постигнатото в края на цикъла. В този смисъл тя съдържа допълнителни приложения, които нямат аналог в българските учебни програми, но са важен ориентир за учителя по отношение на общата стратегия на образованието в Европейските училища.

При структурирането на учебните програми е гарантирана приемственост по отношение на принципите на обучението и взаимодействията в условията на мултикултурната среда.

⁵ Наредба № 4 от 30.11.2015 г. за учебния план, ДВ, бр. 94 от 04.12.2015 г., в сила от 04.12.2015 г

⁶ Наредба № 5 от 30.11.2015 г. за общообразователната подготовка, ДВ, бр. 95 от 08.12.2015 г., в сила от 08.12.2015 г.

Поставени са акценти върху личностно-ориентираното обучение и компетентностния подход, надграждащи хуманистичната образователна концепция на Европейските училища.

1. Образователни цели

1.1. Общи цели на образованието в Европейските училища

Образованието в S1 клас, в S2 клас и в S3 клас на Европейските училища е начало на средния образователен цикъл и си поставя две цели: да развива компетентностите (знания, умения и отношения) в различни области, придобити в началния цикъл на образование, и да насърчава развитието на личността на учениците в по-широк социален и културен контекст.

Тези две цели са неразделна част от концепцията за осъзнаване на богатството на европейските култури. Споделянето на общия европейски живот изгражда у учениците по-голямо уважение към традициите на всяка отделна държава и на регионите в Европа, като същевременно развива и съхранява тяхната национална идентичност. Това съзнание и съвместно споделения опит на живот в Европа следва да води ученици към по-голямо уважение към традициите на всяка европейска страна и към запазване на собствената им идентичност.

Учениците на Европейските училища са бъдещите граждани на Европа и света. Ето защо те се нуждаят от знания и от разнообразни умения, за да се справят с предизвикателствата на бързо променящия се свят. През 2006 г. Съветът на Европа и Европейският парламент приеха Европейската референтна рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот. Тези компетентности, необходими за личностното развитие на всеки, за активната гражданска позиция, за социално включване и заетост, са:

1. Компетентности в областта на майчин език
2. Умения за общуване на чужди езици
3. Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и технологиите
4. Дигитална компетентност
5. Умения за учене
6. Социални и граждански компетентности
7. Инициативност и предприемачество
8. Културна компетентност и умения за изразяване творчество

Посочените компетентности са посочени и в българския Закон за предучилищно и училищно образование, като в него е добавена и компетентността *умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт*.

1.2. Специфични цели на обучението по български език и литература

Учебният предмет *български език и литература* в S1 клас, в S2 клас и в S3 клас е двукомпонентен: *български език и литература*, като във всеки от двата компонента се изграждат езикови/ литературни, комуникативни и социокултурни компетентности. В центъра на езиковото и литературното обучение се поставят комуникативните умения, чрез които се постига практическата насоченост на обучението.

Чрез учебните програми по български език и литература за тези три класа се реализират образователни цели и задачи, насочени към:

1) Овладяване на знания, умения и отношения, формиращи **езиковата и комуникативната компетентност**, а именно:

- овладяване на знания за системата на българския книжовен език
- развиване на умения за правилна и уместна употреба на езикови средства в различни комуникативни ситуации
- овладяване на умения за извличане и обработване на информация от различни видове текст, представени в различни информационни източници
- усъвършенстване на умения за използване на информацията в разнообразни комуникативни ситуации
- изграждане на умения за създаване на текстове, подчинени на конкретна комуникативна цел

2) овладяване на знания, умения и отношения, съдействащи за формиране на начална **литературна компетентност**, а именно:

- обогатяване на литературните компетентностите от предходните години не само чрез усвояване на ново учебно съдържание, но и чрез диференциране на вече усвоени знания, умения и нагласи при използването им в нови ситуации
- осмисляне на художествените произведения като интерпретиращи от различни гледни точки норми, ценности, проблеми, конфликти, характерни и за съвременната епоха, както и съотнасянето им с непосредствения жизнен опит на ученика, а също и с отношенията автор – текст – читател
- формиране на умения за тълкуване на диалогизиращи и нерядко полемизиращи помежду си текстове
- овладяване на базисни литературни понятия
- развиване на оценъчни умения у ученика като автономен читател

2. Дидактически принципи, прилагани в обучението по български език и литература

2.1. Основни принципи в обучението по български език и литература - Език 1 (L1)

В обучението по български език и литература прилагането на дидактическите принципи от учителя отчита органическата им взаимовръзка и е подчинено на цялостната дидактическа технология, на конкретното учебно съдържание и на възрастовите особености на учениците. Като цяло те следва да допринасят за реализиране на личностно-ориентиран образователен процес и да гарантират приемственост на обучението с началния етап.

Личностно-ориентираният образователен процес извежда като водещи принципи на обучение активността на ученика и интегративността на учебното съдържание.

- **Активното учене** отчита различните стилове на учене на учениците при осигуряване на обучение според индивидуалните им потребности. То допринася за стимулиране на учениците да приемат обучението си като част от индивидуалното си развитие и да бъдат отговорни за него.

- **Интегриранията в обучението** допринася за разглеждане на света като цялостна система и осигурява комплексен подход в обучението по български език и литература чрез изграждане на междупредметните връзки с другите учебни предмети, изучавани в Европейското училище с цел превръщането на обучението в цялостен, личностно значим опит.

Прилагането на тези принципи в обучението по български език и литература съдейства за поставяне на акцент върху емоционалните и нравствените аспекти на взаимоотношенията и формирането на личностно значими комуникативни умения.

Съвременната методологическа основа на обучението по български език и литература извежда като приоритетен **компетентностния подход**, който изисква прилагането на методи на обучение, допринасящи за развитието на независимост, инициатива, творчество, критическо и аналитично мислене у учениците. Този подход акцентира върху резултата като способност да се действа в различни и нестандартни ситуации, а не само като усвояване на информация. Формирането на знания, умения и отношения се осъществява с приоритет на практически значимото знание.

Макар че учебните програми по български език и литература предоставят свобода на учителя при подбора на методи и средства за постигане на очакваните резултати, съвременният образователен контекст предопределя значимостта на интерактивните методи на обучение. Те се съчетават уместно със специфичните за учебния предмет методи. За изграждане на съвременните умения, свързани с ключовите компетентности, се използват методи и техники на обучение, като например:

- методи за развиване на умения за комуникация – четене с разбиране, участие в диалог и дискусия;

- методи за работа с информация – търсене и събиране на информация, тълкуване на текст;
- методи за развиване на творческо мислене – самостоятелен пренос на знания, асоциация;
- методи за развиване на умения за решаване на проблеми – дебатиране, мозъчна атака;
- методи за развиване на уменията за учене – рецитиране, създаване на разкази, описания, съчинения, самостоятелно учене и др.

Принципите на личностно-ориентираното обучение се реализират чрез разнообразие от стратегии и техники на преподаване и учене и ресурси за обучение, включително дигитални. Активно се използват различни образователни ресурси: образователни платформи, уеб базирани програми, видео и аудио записи.

Целите на учебната програма може да се постигат и чрез комплекс от дейности, реализирани извън класната стая: посещение на училищната библиотека и провеждане на учебни занятия в нея, отбелязване на национални и битови празници, срещи с дейци на българската просвета и култура, участие в състезания по български език.

2.2. Подкрепа за ученици със специални образователни потребности и талантиливи ученици

Структурираният контекст на учебната програма по български език и литература дава възможност за гъвкави функционални решения за преподаване, учене и оценяване, съобразени с образователните потребности на различните групи ученици.

Чрез индивидуализация и диференциация на обучението по български език и литература се вземат предвид различните образователни потребности на учениците. Когато диференцирана работа в класната стая не е достатъчно ефективна, подкрепата на ученици със специални образователни потребности и на талантиливи ученици се осъществява в съответствие с правилата, одобрени от Съвета на управителите на Европейските училища.

3. Очаквани резултати от обучението по български език и литература в края на S1 клас, на S2 клас и на S3 клас

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ В S1 КЛАС	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ В S2 КЛАС	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ В S3 КЛАС
СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	Разбира зависимостта на езиковите средства от речевата ситуация и ги използва в съответствие с нея. Търси, извлича, подбира и използва информация от различни видове текст (научен, официално-	Разбира зависимостта на езиковите средства от речевата ситуация и ги използва в съответствие с нея. Разпознава текстовете според сферата на общуване.	Разграничава видовете функционални стилове (разговорен, художествен). Разбира отношението между речево поведение и особеностите на конкретната комуникативна ситуация.

	<p>делови) и от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи. Задава въпроси и дава отговори на поставени въпроси. Изразява твърдения и се аргументира. Разбира инструкции и работи по зададен модел в училищна и в извънучилищна среда. Съпоставя мястото на индивида в различни общности в съвременността (семейството, неформални и формални групи), идентифицира (потенциални) конфликти между тях и обосновава своя позиция по проблема за предотвратяването или за разрешаването им. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка. Разпознава по откъс от изучавано произведение неговия автор и (заглавието на) самото произведение. Свързва имена на герои от изучавано произведение с името на неговия автор и със заглавието на произведението. Свързва изучавано произведение с името на автора, с жанра и с имена на герои от произведението и с интерпретирани в него мотиви. Определя начини, по които (откъс от) художествен текст въздейства естетически, и</p>	<p>Търси, извлича и подбира информация от различни видове текст и от различни информационни източници. Използва информацията за решаване на определени комуникативни задачи. Задава въпроси и дава отговори по поставена от друг или по избрана от него тема. Изразява твърдения и се аргументира. Разбира инструкции и работи по зададен модел в училищна и в извънучилищна среда. Различава основни ценности и норми на етническата национална общност и на гражданската национална общност. Съпоставя свои ценности с ценности на принадлежащия към етническата национална общност човек и оценява значенията им в съответния социокултурен контекст. Идентифицира интерпретирани в литературни текстове проблеми и конфликти, свързва примери за такива проблеми и конфликти с лични идеи, за да обоснове лична гледна точка. Разпознава по откъс от изучено произведение неговия автор и (заглавието на) самото произведение. Свързва имена на герои от изучено произведение с името на неговия автор и със заглавието на произведението. Свързва изучено произведение с името на автора, с жанра и с имена на герои от произведението. Свързва изучено произведение с</p>	<p>Оценява идеи, тези и аргументи съобразно своя опит. Търси, извлича, обработва и използва информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи. Представя различни видове информация по зададени параметри. Различава светогледни идеи, характерни за Античността, Средновековието и Ренесанса, и обяснява прилики и разлики помежду им в контекста на културната динамика. Съпоставя с личния си опит интерпретирани в изучените текстове ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, Средновековието и Ренесанса, и обосновава позиция по тях. Свързва изучените творби с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите и с мотивите им, с културната епоха на създаването им и със съответното литературно направление. Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в изучените творби от Античността, Средновековието и Ренесанса. Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – изследователска, комуникативна или творческа.</p>
--	--	---	--

	<p>се обосновава чрез примери от художествения изказ.</p> <p>Определя начини, по които (откъс от) изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.</p> <p>Избира четива самостоятелно, като прилага поне два критерия: автор, издател, анотация, критическа оценка, публична или препоръка от приятел и др.</p> <p>Аргументира читателския си избор.</p>	<p>интерпретирани в него мотиви.</p> <p>Определя начини, по които (откъс от) конкретен литературен текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.</p> <p>Открива в книжни и уеб базирани източници данни/факти, тълкувания на данни/факти и илюстративен материал, за да изпълни конкретна изследователска задача, свързана например с творческата история, с историческите и/или авторовобиографичните обстоятелства на написването, с историята на четене, с издателската история на изучаван текст.</p> <p>Избира книжни и уеб базирани източници за изпълнение на конкретна изследователска задача.</p>	
ЕЗИКОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Познава видовете текст – описание, повествование, разсъждение.</p> <p>Разпознава особеностите на научен текст, на обява и на делова покана.</p> <p>Владее езикови средства, свързани с фонетични, с морфологични, със синтактични и с лексикални явления, и ги използва уместно в речевата практика.</p> <p>Служи си с разнообразни синтактични конструкции и използва синонимни варианти според целта на общуване.</p>	<p>Разпознава особености на медийния и на художествения текст.</p> <p>Познава и прилага книжовни езикови правила.</p> <p>Открива и редактира езикови грешки.</p> <p>Владее езикови средства, свързани с фонетични, с морфологични, със синтактични и с лексикални явления, и ги използва уместно в речевата практика.</p> <p>Служи си с разнообразни синтактични конструкции и използва синонимни варианти според целта на общуване.</p>	<p>Познава характеристиките на българския книжовен език.</p> <p>Разпознава езикови особености на текстове, характерни за разговорния и за художествения стил.</p> <p>Задълбочава знанията си за лексикални и за граматични особености на книжовния български език.</p>
ЛИТЕРАТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Различава и тълкува в изучавани повествователни литературни текстове действията и развитието на героите в сюжета.</p>	<p>Различава и тълкува в изучавани повествователни литературни текстове действията и развитието на героите в сюжета.</p>	<p>Тълкува изучените творби от Античността, Средновековието и Ренесанса съобразно културноисторическите им характеристики.</p>

	<p>Различава и тълкува в изучавани поетически литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Тълкува конкретни (откъси от) текстове съобразно жанровите им характеристики.</p> <p>Познава значението на следните понятия: <i>повествовател, пейзаж, мотив, характеристика на герой</i>.</p> <p>Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в изучавани повествователни текстове.</p> <p>Обяснява мотивацията на герой в изучаван дълъг повествователен текст.</p> <p>Обяснява функциите на пейзажа за изобразяването на човека и света в изучавани художествени текстове.</p> <p>Обяснява значенията на конкретен мотив за тематично-смысловото и/или сюжетното развитие в изучаван художествен текст.</p> <p>Обяснява значенията на характеристика на герой в изучаван художествен текст.</p> <p>Различава в художествен текст словосъчетания, в които поне една от думите е употребена с пряко значение, а другата/другите – с преносно, и обяснява значението им за изграждането на смисъла на фразата и/или текста.</p> <p>Различава в художествен текст отклонения от обичайния за българската реч словоред и обяснява</p>	<p>Различава и тълкува в изучавани поетически литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа и тълкува изучавани разкази съобразно конкретните проявления на жанра.</p> <p>Познава значението на понятията <i>повест, ода, елегия, балада</i> и разпознава техни жанрови характеристики.</p> <p>Тълкува (откъси от) изучавана <i>повест, ода, елегия, балада</i> съобразно конкретните проявления на жанра.</p> <p>Познава значението на понятията <i>композиция, лирически говорител, лирически герой</i> и обяснява техните функции за изграждането на образа на човека и света в изучавани литературни текстове.</p> <p>Обяснява значението на сюжета в повествователни текстове.</p> <p>Оценява завършека на дълъг повествователен текст във връзка с неговия сюжет.</p> <p>Подрежда събитията от фабулата на изучавано произведение според сюжета му.</p> <p>Обяснява отношенията между началото и края на изучавани литературни текстове от различни жанрове и оценява значението им за завършеността на текста.</p> <p>Тълкува смисъла на изречение от изучаван дълъг повествователен текст в повествователния контекст.</p>	<p>Разпознава словесни форми, родове и жанрове на литературата.</p> <p>Тълкува изучените творби съобразно родовите и/или жанровите им характеристики.</p> <p>Идентифицира и тълкува интерпретации на едни и същи мотиви и/или устойчиви сюжети в изучените творби от различни културни епохи.</p> <p>Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява функциите им в изучените творби.</p>
--	---	--	---

	<p>значението им за изграждането на смисъла на фразата и/или на текста.</p>	<p>Различава необичайно струпуване на думи със сходен звук и/или морфемен състав в относително кратък откъс от художествен текст и обяснява значението му за изграждането на смисъла на (откъса от) текста.</p> <p>Различава в художествен текст нарушения на граматичните норми и/или и обяснява значението им за изграждането на смисъла на (откъс от) текста.</p> <p>Различава в контекста на художествения текст двузначни/двусмислени думи и изрази и обяснява значението им за изграждането на смисъла на (откъс от) текста.</p>	
<p>КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ</p>	<p><i>Слушане</i> Умее да изслушва мнения и да сравнява различни гледни точки при участие в диалог. Разбира смисъла на познат и на непознат текст при слушане с определена комуникативна задача. <i>Четене</i> Разбира смисъла на познат и на непознат текст при четене. Извлича, подбира, синтезира информация от урочна статия за изпълнение на определена комуникативна задача. <i>Говорене</i> Спазва правилата на книжовния изговор. Поставя логическо ударение, като се съобразява с определена комуникативна задача. Участва в диалог, умее да оспори мнение, различно от своето, като проявява толерантност и учтивост в общуването.</p>	<p><i>Слушане</i> Умее да изслушва мнения и да сравнява различни гледни точки при участие в дискусия. Разбира смисъла на познат и на непознат текст при слушане с определена комуникативна задача. <i>Четене</i> Разбира смисъла на познат и на непознат текст при четене. Изработва план на текст с определена комуникативна задача. <i>Говорене</i> Участва в дискусия, умее да оспори мнение, различно от своето, като проявява толерантност и учтивост в общуването. Спазва правилата на книжовния изговор. Поставя логическо ударение, като се съобразява с определена комуникативна цел. Създава в устна форма:</p>	<p><i>Слушане</i> Сравнява и анализира различни проблеми при участие в диалог и в дискусия. <i>Четене</i> Сравнява и анализира проблеми в художествени текстове. <i>Говорене</i> Спазва правилата за книжовен изговор. Подготвя и представя публично изказване по морален проблем. <i>Писане</i> Спазва изучените книжовни езикови правила. Създава в писмена форма: - есе по морален проблем електронно писмо. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст с определена комуникативна цел. Спазва книжовните езикови правила.</p>

	<p>Създава в устна форма:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обява, делова покана - отговор на научен въпрос. <p><i>Писане</i></p> <p>Планира, структурира, композира и графично оформя текста, който създава.</p> <p>Спазва изучените книжовни езикови правила.</p> <p>Има формирани правописни навици по отношение на често употребявани думи и на думи от терминологичната лексика.</p> <p>Редактира текст.</p> <p>Създава в писмена форма:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обява, делова покана - отговор на научен въпрос, включително и на електронни носители. <p>Създава в устна и в писмена форма характеристика на герой с цел да: обясни мотивацията на героя за неговите действия и/или неговата сюжетна роля; изрази естетическата си представа за героя.</p> <p>Създава в устна форма описание на пейзаж в художествен текст с цел да: изрази естетическата си представа за описваните елементи; предизвика у слушателя естетическо преживяване от художественото описание.</p> <p>Създава в писмена форма сбит преразказ с цел да информира някого за сюжета и за героите на текста.</p> <p>Анализира и критично оценява сполучливостта на свои или чужди (в устна</p>	<ul style="list-style-type: none"> - изказване (при участие в дискусия) - отговор на нравствен въпрос <p><i>Писане</i></p> <p>Планира, структурира, композира и графично оформя текста, който създава.</p> <p>Спазва книжовни езикови правила.</p> <p>Има формирани правописни навици по отношение на често употребявани думи и на думи от терминологичната лексика.</p> <p>Редактира текст.</p> <p>Създава в писмена форма:</p> <ul style="list-style-type: none"> - анотация; - отговор на нравствен въпрос, включително и в електронна форма. <p>Създава в устна форма описание на предметна обстановка в художествен текст с цел да: изрази естетическата си представа за описваните елементи; предизвика у слушателя естетическо преживяване, подобно на породеното от непосредственото общуване с художественото описание.</p> <p>Създава в писмена форма кратък отговор на литературен въпрос с цел да обоснове разбирането си за поставения под въпрос текстов елемент.</p> <p>Създава в устна и в писмена форма разказ по преживяно с цел да: изрази творчески действителни преживявания, чувства и оцени важността на това изразяване; заинтригува възприемателя с разказваната история.</p> <p>Анализира и критично оценява сполучливостта на свои или чужди (в устна или</p>	<p>Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем според осъществяването на комуникативните им цели.</p>
--	--	--	--

или писмена форма) според осъществяването на комуникативната им задача: характеристика на герой, описание на пейзаж в художествен текст, сбит преразказ. Спазва книжовни езикови правила.	в писмена форма) според осъществяването на комуникативната им задача: описание на предметна обстановка в художествен текст, кратък отговор на литературен въпрос, разказ по преживяно. Спазва книжовни езикови правила.	
---	---	--

4. Учебно съдържание по български език и литература за S1 клас

4.1. Български език

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
1. Текстът в научното общуване	Търси, извлича, подбира и синтезира информация от научен текст, включително от електронен носител, за изпълнение на определена комуникативна задача. Разграничава структурните елементи на научния текст – теза, аргументи, изводи. Разпознава спецификата на урочната статия като научен текст. Различава научен текст описание, научен текст разсъждение, научен текст повествование.	научен текст термини теза аргумент
2. Извличане и обработване на информация от урочна статия	Извлича, подбира, синтезира информация от урочна статия за изпълнение на определена комуникативна задача.	
3. Показателно местоимение	Разпознава показателното местоимение и определя граматичните му признаци. Използва в свой текст показателните местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.	показателно местоимение
4. Въпросително местоимение	Разпознава въпросителните местоимения и определя граматичните им признаци. Разпознава въпросителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на въпросителното местоимение.	въпросително местоимение

<p>5. Относително местоимение. Отрицателно местоимение</p>	<p>Разпознава относителните местоимения и отрицателните местоимения; определя граматичните им признаци. Разпознава относителните местоимения като свързващи думи в сложно изречение. Използва правилно формите на относителното местоимение и на отрицателното местоимение.</p>	<p>относително местоимение отрицателно местоимение</p>
<p>6. Неопределително местоимение. Обобщително местоимение</p>	<p>Разпознава неопределителните местоимения и обобщителните местоимения; определя граматичните им признаци. Използва правилно формите на неопределителното местоимение и на обобщителното местоимение.</p>	<p>неопределително местоимение обобщително местоимение</p>
<p>7. Звукови промени в думата. Променливо Я</p>	<p>Спазва правилото за променливо Я. Познава условия, при които правилото за променливо Я не е в сила. Правилно изговаря и пише често употребявани думи и думи от терминологичната лексика.</p>	<p>променливо Я</p>
<p>8. Сегашно деятелно причастие. Минало страдателно причастие</p>	<p>Разпознава и образува сегашно деятелно и минало страдателно причастие. Спазва особеностите в правописа, в правоговора и в употребата на сегашно деятелно и на минало страдателно причастие.</p>	<p>сегашно деятелно причастие минало страдателно причастие</p>
<p>9. Деепричастие</p>	<p>Разпознава и образува деепричастие. Спазва особеностите в правописа на деепричастие и го използва правилно и уместно.</p>	<p>деепричастие</p>
<p>10. Минало неопределено време</p>	<p>Разпознава и образува формите за минало неопределено време. Уместно употребява форми за минало неопределено време съобразно ситуацията на общуване.</p>	<p>минало неопределено време</p>
<p>11. Минало предварително време</p>	<p>Разпознава и образува формите за минало предварително време. Уместно употребява форми за минало предварително време в зависимост от ситуацията на общуване.</p>	<p>минало предварително време</p>
<p>12. Бъдеще време в миналото</p>	<p>Разпознава и образува формите за бъдеще време в миналото. Уместно употребява форми за бъдеще време в миналото съобразно ситуацията на общуване.</p>	<p>бъдеще време в миналото</p>

13. Съюз. Междуметие. Частица	Разпознава съюзи, междуметия и частици в изречение. Уместно употребява съюзи, междуметия и частици в речевата практика. Владее правописа на съюзи, междуметия и частици.	съюз междуметие частица
14. Еднородни части в простото изречение	Разпознава еднородни части в простото изречение. Прилага пунктуационните правила при употреба на еднородни части. Уместно използва еднородни части в текст, който създава.	еднородни части
15. Сложно съчинено изречение	Разпознава съчинителни връзки в сложното изречение. Правилно оформя пунктуационно и използва уместно сложни съчинени изречения в текст, който създава.	съчинителна връзка безсъюзно свързване съюзно свързване сложно съчинено изречение
16. Отговор на научен въпрос	Извлича, подбира, синтезира информация от научен текст, включително от електронен носител, за изпълнение на определена комуникативна задача. Създава в устна и в писмена форма отговор на научен въпрос в определен обем, като спазва книжовни езикови правила.	
17. Обява и делова покана	Обработва информация и я представя синтезирано във връзка с факти, събития, личности в зависимост от комуникативната задача. Предава информация в устна и в писмена форма чрез обява и покана, включително и по електронен път. Спазва книжовни езикови правила.	

4.2. Литература

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Световите на човека I. Човекът и природата	Различава и тълкува в „Хубава си, моя горо“ преживявания, настроения, състояния на героя. Различава в „Хубава си, моя горо“ словосъчетания, в които поне една от думите е употребена с пряко значение, а другата/другите – с преносно, и обяснява значението им за изграждането на смисъла на текста.	

	<p>Различава в „Отечество любезно, как хубаво си ти!“ преживявания, настроения, състояния на героя и ги тълкува.</p> <p>Различава в „Отечество любезно, как хубаво си ти!“ словосъчетания, в които поне една от думите е употребена с пряко значение, а другата/другите – с преносно, и обяснява значението им за изграждането на смисъла на текста.</p> <p>Различава в „Отечество любезно, как хубаво си ти!“ отклонения от обичайния за българската реч словоред и обяснява значението им за изграждането на смисъла на фразата и/или на текста.</p>	
	<p>Различава и тълкува в откъси от „Моето семейство и други животни“ действията и развитието на героите в сюжета.</p> <p>Обяснява мотивацията на герой чрез сюжета в откъси от „Моето семейство и други животни“.</p>	
	<p>Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Косачи“.</p> <p>Различава и тълкува в „Косачи“ действията и развитието на героя в сюжета.</p> <p>Обяснява мотивацията на герой в „Косачи“.</p> <p>Познава значението на понятието повествовател.</p> <p>Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Косачи“.</p> <p>Познава значението на понятието пейзаж.</p> <p>Обяснява функциите на пейзажа за изобразяването на човека и света в „Косачи“.</p>	повествовател пейзаж
II. Човекът и изкуството	<p>Различава и тълкува в „Художник“ преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Различава в „Художник“ словосъчетания, в които поне една от думите е употребена с пряко значение, а другата/другите – с преносно, и обяснява значението им за изграждането на смисъла на текста.</p>	
	<p>Различава и тълкува в главата „Представлението“ от „Под игото“ действията и развитието и/или разкриването на героите в сюжета.</p> <p>Обяснява мотивацията на герой в главата „Представлението“ от „Под игото“.</p> <p>Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в главата „Представлението“ от „Под игото“.</p> <p>Свързва примери за проблеми и конфликти от главата „Представлението“ от „Под</p>	

	игото“ с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.	
III. Човекът и другите	<p>Различава и тълкува в главата „Радини вълнения“ от „Под игото“ действията и развитието и/или разкриването на героите в сюжета.</p> <p>Обяснява мотивацията на герой в главата „Радини вълнения“ от „Под игото“.</p> <p>Обяснява значенията на характеристика на герой в главата „Радини вълнения“ от „Под игото“.</p> <p>Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в главата „Радини вълнения“ от „Под игото“.</p> <p>Идентифицира конфликти между общности в главата „Радини вълнения“ от „Под игото“ и обосновава своя позиция по проблема за предотвратяването или за разрешаването им.</p> <p>Свързва примери за проблеми и конфликти от главата „Радини вълнения“ от „Под игото“ с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.</p>	характеристика на герой
	<p>Различава и тълкува в откъси от „Принцът и просякът“ действията и развитието на героите в сюжета.</p> <p>Обяснява мотивацията на герой в „Принцът и просякът“.</p> <p>Обяснява значенията на характеристика на герой в „Принцът и просякът“.</p>	
	<p>Различава в „Братчетата на Гаврош“ и тълкува преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Познава значението на понятието мотив.</p> <p>Обяснява значенията на конкретен мотив за тематично-смысловото развитие в „Братчетата на Гаврош“.</p> <p>Различава в „Братчетата на Гаврош“ словосъчетания, в които поне една от думите е употребена с пряко значение, а другата/другите – с преносно, и обяснява значението им за изграждането на смисъла на текста.</p> <p>Различава в „Братчетата на Гаврош“ отклонения от обичайния за българската реч словоред и обяснява значението им за изграждането на смисъла на фразата и/или на текста.</p>	МОТИВ
	<p>Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Серафим“.</p> <p>Различава и тълкува в „Серафим“ действията и разкриването на героите в сюжета.</p>	

	Обяснява значенията на характеристика на герой в „Серафим“. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Серафим“.	
	Различава и тълкува в откъса от „Автобиография“ действията и развитието на героите в сюжета. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в откъса от „Автобиография“. Обяснява значенията на характеристика на герой в откъса от „Автобиография“.	
	Различава и тълкува в част XXI от „Малкият принц“ действията и развитието на героите в сюжета. Обяснява мотивацията на герой в част XXI от „Малкият принц“. Обяснява функциите на пейзажа за изобразяването на човека и света в част XXI от „Малкият принц“. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Малкият принц“.	
Характеристика на герой	Създава в устна и в писмена форма характеристика на герой с цел да: обясни на събеседник мотивацията на героя за неговите действия и/или неговата сюжетна роля; изрази естетическата си представа за героя. Спазва книжовни езикови правила.	
Описание на пейзаж в художествен текст	Създава в устна и в писмена форма описание на пейзаж в художествен текст с цел да: изрази естетическата си представа за описваните елементи; предизвика у слушателя естетическо преживяване, подобно на породеното от непосредственото общуване с художественото описание. Спазва книжовни езикови правила.	
Сбит преразказ	Създава в писмена форма сбит преразказ с цел да информира някого, който няма достъп до текста, за сюжета и за героите на текста. Спазва книжовни езикови правила.	сбит преразказ

5. Учебно съдържание по български език и литература за S2 клас

5.1. Български език

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
1. Текстът в масовата комуникация	Характеризира ситуацията на общуване в масовата комуникация.	средства за масова комуникация

	Разпознава интервю, репортаж и информационна бележка като медийни текстове.	интервю репортаж информационна бележка
2. Извличане и обработване на информация от медиен текст	Търси, извлича, подбира, анализира, синтезира информация от различни медийни текстове (на хартиен и на електронен носител) при изпълнение на определена комуникативна задача.	
3. Художествен текст	Търси, извлича, подбира, анализира информация от художествен текст (на хартиен и на електронен носител) за изпълнение на определена комуникативна задача.	
4. Думата като лексикално средство в текста	Разпознава неутрална и експресивна лексика в текст. Използва изразните възможности на думите в речевата практика. Използва различни източници, включително и на електронен носител, за обогатяване на речника с нови думи и с нови значения на познати думи. Тълкува употребата на експресивна лексика в художествен и в медиен текст.	неутрална лексика експресивна лексика
5. Думата в речниковия състав на българския език	Разпознава домашни думи и чужди думи (чуждици и заемки); остарели думи. Тълкува употребата на чужди думи и на остарели думи в текст. Умее да прави справка с речник на чуждите думи.	речников състав на езика домашни думи чужди думи (чуждици и заемки)
6. Звукови промени в думата	Обяснява случаи на несъответствие между изговор и правопис. Изговаря и пише домашни и чужди думи според правоговорните и правописните правила. Правилно изговаря и пише думи от терминологичната лексика.	
7. Наклонение на глагола	Познава спецификата на наклонението като начин за изразяване на отношение на говорещото лице към глаголното действие. Разпознава и правилно образува форми на изявително наклонение, на условно наклонение и на повелително наклонение. Умее да използва изразните възможности на видовете наклонения в текст според целта на общуване.	наклонение на глагола изявително наклонение условно наклонение повелително наклонение
8. Преизказни глаголни форми	Разпознава преизказни глаголни форми в текст. Уместно употребява преизказни глаголни форми в зависимост от ситуацията на общуване.	преизказни глаголни форми

9. Съвместна употреба на глаголни времена и наклонения	Тълкува съвместната употреба на глаголни времена и наклонения в художествен текст. Умее правилно съвместно да използва глаголни времена и наклонения в речевата практика.	
10. Съставно сказуемо	Разпознава съставно сказуемо в изречение. Правилно образува и използва съставно сказуемо в речевата практика.	съставно сказуемо
11. Обособени части в простото изречение	Разпознава обособени части в изречението. Познава синонимни варианти на обособените части; правилно и целесъобразно ги използва в речевата практика. Прилага пунктуационните правила при употреба на обособени части.	обособени части
12. Сложно съставно изречение	Разпознава подчинителни връзки в сложното изречение. Разпознава сложно съставно изречение. Разпознава главно и подчинено изречение в сложното съставно изречение. Уместно използва сложни съставни изречения в речевата практика. Използва различни подчинителни връзки в сложното съставно изречение според целта на общуване.	подчинителна връзка сложно съставно изречение главно и подчинено изречение
13. Сложно смесено изречение	Разграничава съчинителни от подчинителни връзки в сложното смесено изречение. Разпознава сложно смесено изречение. Уместно употребява сложни смесени изречения в речевата практика. Служи си с разнообразни синтактични конструкции и използва синонимни варианти според целта на общуване.	сложно смесено изречение
14. Пряко, непряко и полупряко предаване на чужда реч	Познава правилата за пряко, непряко и полупряко предаване на чужда реч в текст. Познава начини за цитиране и тяхното правописно и пунктуационно оформяне. Използва правилно и уместно цитиране, непряко и полупряко предаване на чужда реч в текстове, които създава.	цитат полупряка реч
Дискусия	Ориентира се в темата на дискусиата. Участва в дискусия, като организира логически и аргументирано изказванията си; умее да оспори мнение, като проявява толерантност и учтивост към събеседниците. Спазва правоговорните изисквания; съобразява интонацията и силата на гласа си с конкретната речева ситуация. Постава логическото ударение на подходящите места.	дискусия

Редактиране на текст	Познава и използва различни начини за редактиране на текст, за да постигне правилност и уместност на изказа. Спазва изучените книжовни езикови правила.	
Отговор на нравствен въпрос	Създава текст, в който тълкува, коментира, анализира същността на нравствен въпрос, за да аргументира собствена позиция във връзка с проблема. Съставя план на текста. Построява логически съчинението, като използва езикови средства, подходящи за целите на общуването. Спазва изучените книжовни езикови правила.	
Анотация	Извлича, осмисля, анализира информация от анотация с оглед на конкретна комуникативна задача. Познава същността на анотацията като вид текст. Умее да създава анотация на книга, филм, представление и др. (включително и в електронна форма). Спазва изучените книжовни езикови правила.	анотация

5.2. Литература

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
I. Българинът във възрожденския свят	Различава основни ценности и норми на българина във възрожденския свят. Съпоставя свои ценности с ценности на българина във възрожденския свят и оценява значенията им в съответния социокултурен контекст. Познава значението на понятието <i>лирически говорител</i> . Обяснява функциите на лирическия говорител за изграждането на образа на света и човека в „Стани, стани, юнак балкански“ и във „Вятър ечи, Балкан стене“.	лирически говорител
	Познава значението на понятието <i>лирически герой</i> . Различава и тълкува в „На прощаване в 1868 г.“ преживявания, настроения, състояния на героя. Обяснява функциите на лирическия герой в „На прощаване в 1868 г.“ за смисловото изграждане на текста.	лирически герой

	<p>Познава значението на понятието <i>повест</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Немили-недраги“.</p> <p>Различава и тълкува в откъсите от „Немили-недраги“ действията и развитието на героите в сюжета.</p> <p>Обяснява функциите на предметната обстановка за изграждането на образа на човека и света в откъсите от „Немили-недраги“.</p>	повест
	<p>Познава значението на понятието <i>композиция</i>.</p> <p>Обяснява отношенията между началото и края на разказа „Една българка“ и оценява значението им за завършеността на текста.</p> <p>Обяснява значението на сюжета в разказа „Една българка“.</p> <p>Различава и тълкува в „Една българка“ действията и развитието на героите в сюжета.</p> <p>Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „Една българка“.</p>	композиция
	<p>Познава значението на понятието <i>ода</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Опълченците на Шипка“.</p> <p>Различава и тълкува в „Опълченците на Шипка“ преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Обяснява функциите на лирическия говорител за изграждането на образа на света и човека в „Опълченците на Шипка“.</p>	ода
	<p>Разпознава жанрови характеристики на одата, проявени в „Българският език“.</p> <p>Различава и тълкува в „Българският език“ преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Обяснява функциите на лирическия говорител за изграждането на образа на света и човека в „Българският език“.</p> <p>Идентифицира интерпретирани в „Българският език“ проблеми и конфликти, съпоставя ги със съвременността и ги свързва с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.</p>	
II. Човекът в обществото – норми, ценности и конфликти	<p>Различава основни ценности и норми на човека в обществото.</p> <p>Съпоставя ценности на човека в обществото и оценява значенията им в съответния социокултурен контекст.</p>	

	<p>Различава и тълкува в откъса от „До Чикаго и назад“ и в „Бай Ганьо пътува“ действията и развитието на героите.</p> <p>Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа в „Бай Ганьо пътува“.</p> <p>Обяснява функциите на предметната обстановка за изграждането на образа на човека и света в откъса от „До Чикаго и назад“.</p> <p>Идентифицира интерпретирани в откъса от „До Чикаго и назад“ и в „Бай Ганьо пътува“ проблеми и конфликти, свързва примери за такива проблеми и конфликти с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.</p>	
	<p>Познава значението на понятието <i>балада</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Неразделни“.</p> <p>Различава и тълкува в „Неразделни“ преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Обяснява функциите на лирическия говорител за изграждането на образа на света и човека в „Неразделни“.</p> <p>Идентифицира интерпретирани в „Неразделни“ проблеми и конфликти, съпоставя ги със съвременността и ги свързва с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.</p>	балада
	<p>Познава значението на понятието <i>елегия</i> и разпознава нейни жанрови характеристики, проявени в „Заточеници“.</p> <p>Различава и тълкува в „Заточеници“ преживявания, настроения, състояния на героя.</p> <p>Обяснява функциите на лирическия герой в „Заточеници“ за смисловото изграждане на текста.</p>	елегия
	<p>Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жътва“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра.</p> <p>Обяснява отношенията между началото и края на разказа „По жътва“ и оценява значението им за завършеността на текста.</p> <p>Различава и тълкува в „По жътва“ действията и развитието на героите.</p>	
	<p>Разпознава и обяснява функциите на структурни елементи на разказа „По жицата“ и ги тълкува съобразно конкретните проявления на жанра.</p>	

	Обяснява отношенията между началото и края на разказа „По жицата“ и оценява значението им за завършеността на текста. Различава и тълкува в „По жицата“ действията и развитието на героите. Идентифицира интерпретирани в „По жицата“ проблеми и конфликти, свързва ги с лични идеи, за да обоснове своя гледна точка.	
Описание на предметна обстановка в художествен текст	Създава в устна форма описание на предметна обстановка в художествен текст с цел да: изрази естетическата си представа за описваните елементи; предизвика у слушателя естетическо преживяване, подобно на породеното от непосредственото общуване с художественото описание. Спазва правилата на книжовния изговор. Поставя логическото ударение на подходящо място.	
Отговор на литературен въпрос	Създава в писмена форма отговор на литературен въпрос в определен обем с цел да обоснове разбирането си за поставения под въпрос текстов елемент. Спазва изучените книжовни езикови правила.	
Разказ по преживяно	Създава в устна и в писмена форма разказ по преживяно с цел да: изрази творчески действителни преживявания, чувства и оцени важността на това изразяване; заинтригува възприемателя с разказваната история. Спазва правилата на книжовния изговор. Спазва изучените книжовни езикови правила.	

6. Учебно съдържание по български език и литература за S3 клас

6.1. Български език

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
1. Език, текст, общуване. Книжовен език	Разбира отношението между език и личност, език и общество, език и култура. Разбира връзките между <i>език – текст – общуване</i> в комуникативната ситуация. Разбира същността на понятието <i>книжовен език</i> . Познава характеристиките на книжовния език.	книжовен език езикова норма кодификация

	Разбира същността на кодификацията за регламентирането на книжовните езикови норми.	
2. Функционални стилове на българския книжовен език	Разбира отношението между понятията <i>текст</i> и <i>стил</i> . Различава понятията <i>индивидуален стил</i> и <i>функционален стил</i> . Познава видовете функционални стилове на българския книжовен език – разговорен стил, официално-делови стил, научен стил, художествен стил, публицистичен стил.	стил индивидуален стил функционален стил
3. Разговорен стил	Разпознава съдържателните, функционалните, жанровите и езиковите особености на разговорния стил. Участва в диалог, като съобразява изказа си със ситуацията. Сравнява и анализира различни проблеми при участие в диалог. Извлича и използва информация от разговорни текстове при решаване на комуникативна задача.	
4. Художествен стил	Разпознава съдържателните, функционалните, жанровите и езиковите особености на художествения стил. Сравнява и анализира проблеми в художествени текстове. Извлича и използва информация от художествени текстове при решаване на комуникативна задача.	
5. Лексикални особености на думата в текста. Фразеологично словосъчетание	Използва уместно лексикални средства за изразяване на отношения между видови и родови понятия, между причина и следствие на лексикално ниво. Познава смисловите и граматичните особености на фразеологичното словосъчетание. Познава различни видове фразеологични словосъчетания и уместно ги използва в речевата си практика.	родово понятие видово понятие свободно словосъчетание фразеологично словосъчетание
6. Речев етикет в електронното общуване	Прави сравнение между общуване по електронен път и общуване в други комуникативни ситуации. Познава особеностите на речевия етикет в електронното общуване. Използва уместно речеви етикетни формули при електронно общуване.	
7. Залог на глагола	Разпознава залога като отношение на глаголния субект към глаголното действие. Прилага уместно специфичната функция на залога в речевата практика.	залог деятелен залог страдателен залог
8. Вид и време на глагола	Познава особеностите на вида на глагола.	вид на глагола

	Използва уместно различни глаголни времена и глаголи от различен вид в текст.	свършен вид на глагола несвършен вид на глагола
9. Видове подчинени изречения	Използва уместно в текст различни видове сложни съставни изречения. Използва уместно различни синтактични конструкции според целта на общуване. Прилага пунктуационните правила, свързани с особеностите на сложното съставно изречение с различни подчинени изречения – подчинено определително изречение, подчинено допълнително изречение, подчинено обстоятелствено изречение, подчинено подложно изречение.	
Публично изказване. Публично изказване по морален проблем	Познава особеностите на публичното изказване. Формулира теза и се придържа към нея. Подбира и структурира аргументи от различни източници на информация. Оценява идеи, тези и аргументи съобразно своя опит. Търси, извлича, обработва и използва информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи. Представя различни видове информация по зададени параметри. Подготвя публично изказване по морален проблем, като се съобразява със ситуацията на общуване. Произнася публично изказване по морален проблем с подходяща интонация и артикулация. Спазва правилата за книжовен изговор. Използва уместно неезикови средства (мимики, поглед, поза, жестове).	публично изказване
Есето като вид аргументативен текст. Есе по морален проблем	Познава особеностите на есето. Структурира въвеждаща част. Формулира теза и антитеза. Подбира аргументи и контрааргументи при изведена теза и при изведена антитеза. Изгражда смислови и логически връзки между отделните структурни и композиционни елементи на есето. Оценява идеи, тези и аргументи съобразно своя опит. Създава есе по морален проблем. Спазва изучените книжовни езикови правила.	есе

Електронно писмо	<p>Познава особеностите на електронното писмо.</p> <p>Създава електронно писмо.</p> <p>Оценява идеи, тези и аргументи съобразно своя опит.</p> <p>Представя различни видове информация по зададени параметри.</p> <p>Съобразява се с изискванията за графично и за структурно оформяне на електронното писмо.</p> <p>Спазва изучените книжовни езикови правила.</p>	електронно писмо
------------------	---	------------------

6.2. Литература

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
I. Античност	<p>Познава значението на Античността като културна епоха.</p> <p>Различава отличителни за епохата на Античността светогледни идеи.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна комуникативна задача, свързана с аргументиране на позиция по отличителна за епохата на Античността светогледна идея.</p>	Античност
	<p>Познава значението на понятието <i>митология</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>митологичен цикъл</i>.</p> <p>Познава съдържанието на митове за Прометей, за Едип; на Троянския митологичен цикъл.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска задача, свързана с интерпретации на митовете за Прометей и/или за Едип в европейското изкуство.</p>	митология митологичен цикъл
	<p>Познава значението на понятието <i>епос</i>.</p> <p>Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в изучените откъси от „Илиада“.</p> <p>Тълкува изучените откъси от „Илиада“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>епитет</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>постоянен епитет</i>.</p>	епос епитет постоянен епитет сравнение епическо сравнение

	<p>Разпознава постоянни епитети в изучените откъси от „Илиада“ и обяснява значението им за смисъла и въздействието на творбата. Познава значението на понятието <i>сравнение</i>. Познава значението на понятието <i>епическо сравнение</i>.</p> <p>Разпознава епически сравнения в изучените откъси от „Илиада“ и обяснява функциите им.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъсите от „Илиада“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, и обосновава позиция по тях.</p>	
	<p>Познава значението на понятието <i>лирика</i>.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Любов“ на Сафо. Тълкува „Любов“ на Сафо съобразно родовите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Любов“.</p>	лирика
	<p>Познава значението на понятието <i>драма</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>трагедия</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на трагедията, проявени в „Антигона“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>трагически конфликт</i>.</p> <p>Обяснява развитието на сюжета чрез трагическия конфликт в „Антигона“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>трагически герой</i>.</p> <p>Обяснява мотивацията за действията на героите чрез сюжета и/или чрез трагическия конфликт в „Антигона“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>катарзис</i>.</p> <p>Оценява завършека на „Антигона“ във връзка със сюжета и/или с катарзиса.</p> <p>Тълкува „Антигона“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „Антигона“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Античността, и обосновава позиция по тях.</p>	драма трагедия трагически конфликт трагически герой катарзис
II. Средновековие	<p>Познава значението на Средновековието като културна епоха.</p> <p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи.</p>	Средновековие
	<p>Познава структурата на Библията и значението ѝ за европейската култура.</p> <p>Познава библейските сюжети за грехопадението, Каин и Авел, Мойсей.</p>	библия

	<p>Познава откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан.</p> <p>Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна изследователска задача, свързана с интерпретации на сюжетите за грехопадението, за Каин и Авел и/или за Мойсей в европейското изкуство.</p>	
	<p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „Пространно житие на Константин – Кирил“.</p> <p>Тълкува „Пространно житие на Константин – Кирил“ съобразно културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>агиография</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>пространно житие</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на пространното житие, проявени в „Пространно житие на Константин – Кирил“.</p> <p>Тълкува „Пространно житие на Константин – Кирил“ съобразно жанровите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>символ</i>.</p> <p>Разпознава символи в „Пространно житие на Константин – Кирил“ и обяснява функциите им.</p>	<p>житие (пространно) агиография символ</p>
	<p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „Азбучна молитва“.</p> <p>Тълкува „Азбучна молитва“ съобразно културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>акростих</i>.</p> <p>Разпознава акростиха в „Азбучна молитва“ и обяснява функциите му.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Азбучна молитва“.</p>	<p>акростих</p>
	<p>Различава отличителни за епохата на Средновековието светогледни идеи, проявени в „За буквите“.</p> <p>Тълкува „За буквите“ съобразно културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>полемично слово</i>.</p> <p>Познава значението на понятието <i>апология</i>.</p>	<p>полемично слово апология</p>

	<p>Разпознава жанрови характеристики на полемичното слово и на апологията, проявени в „За буквите“.</p> <p>Тълкува „За буквите“ съобразно жанровите характеристики на творбата.</p> <p>Съпоставя с личния си опит интерпретиран в „За буквите“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Средновековието, и обосновава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „За буквите“.</p>	
III. Ренесанс	<p>Познава значението на Ренесанса като културна епоха.</p> <p>Различава отличителни за епохата на Ренесанса светогледни идеи.</p>	Ренесанс
	<p>Познава значението на понятието <i>сонет</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на сонета, проявени в творба от „Песенник“ на Фр. Петрарка.</p> <p>Тълкува изучен сонет от „Песенник“ на Фр. Петрарка съобразно жанровите и/или културноисторическите му характеристики.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Песни за живота на мадона Лаура“ (сонет LXI от „Песенник“) и „Песни за смъртта на мадона Лаура“ (сонет CCXCI от „Песенник“).</p>	сонет
	<p>Познава значението на понятието <i>новела</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на новелата, проявени в „Притчата за трите пръстена“.</p> <p>Тълкува новелата „Притчата за трите пръстена“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява специфични начини на въздействие в „Притчата за трите пръстена“.</p>	новела
	<p>Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в романа „Дон Кихот“.</p> <p>Познава значението на понятието <i>роман</i>.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Дон Кихот“.</p> <p>Тълкува изучените откъси от „Дон Кихот“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата.</p> <p>Познава значението на понятието <i>пародия</i>.</p> <p>Разпознава пародията в изучените откъси от „Дон Кихот“ и обяснява функциите ѝ.</p>	роман пародия

	Съпоставя с личния си опит интерпретирани в откъсите от „Дон Кихот“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Средновековието, и обосновава позиция по тях.	
	Разпознава жанрови характеристики на трагедията, проявени в „Хамлет“. Обяснява развитието на сюжета чрез трагическия конфликт в „Хамлет“. Обяснява мотивацията за действията на героите чрез сюжета и/или трагическия конфликт в „Хамлет“. Тълкува „Хамлет“ съобразно жанровите и/или културноисторическите характеристики на творбата. Съпоставя с личния си опит интерпретирани в „Хамлет“ ценности и норми, проблеми и конфликти, характерни за Ренесанса, и обосновава позиция по тях. Подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна творческа задача, свързана с драматизацията на „Хамлет“.	
Есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст	Познава особеностите на есето. Създава есе по морален проблем, интерпретиран в изучен (откъс от) литературен текст. Спазва книжовните езикови правила. Анализира и критично оценява свои и чужди есета по морален проблем.	

7. Оценяване

Оценяването на ученическите постижения по български език и литература е системен процес, който отчита индивидуалните и възрастовите особености на учениците.

Проследяването на напредъка на всеки ученик в училище се основава на писмени и устни форми на проверка, които се прилагат в съответствие с концепцията за формиращото оценяване. На основата на диагностиката за входното ниво на езиковите и на литературните компетентности на учениците се планира работата за компенсиране на констатирани проблеми в езиковото и в литературното им развитие. Самостоятелни писмени работи на учениците се рецензират и се оценяват след коментар на типичните за класа грешки, като оценката се извършва по предварително установени и обсъдени с учениците критерии.

8. Примерни дейности за придобиване на ключовите компетентности и междупредметни връзки

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки в S1 клас	Дейности и междупредметни връзки в S2 клас	Дейности и междупредметни връзки в S3 клас
Компетентности в областта на българския език			Създаване на писмени и на устни текстове, съобразени с книжовните езикови правила. Извличане и обработване на информация от текстове в съответствие с книжовните езикови правила.
Умения за общуване на чужди езици	Разпознава и сравнява езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за езиковите единици и закономерности при усвояване на системата на чуждия език. Прави справка за значението на думи в двуезични речници. Съпоставяне на превод от/на чужд език като форма на езиково посредничество със сбития преразказ като друга форма на същото комуникативно умение. Съпоставяне на изучавани в часовете по литература текстове с текстове, изучавани в часовете по чужд език, въз основа на общи мотиви и/или обща жанрова принадлежност.	Уменията за анализ на езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) са основа за изграждане на комуникативни умения при обучението по изучавани чужди езици. Чрез паралели между езиковите структури на българския и на изучавания чужд език се създава основа за овладяване на структурата и на употребата на съответния чужд език. Съпоставяне на изучавани в часовете по литература текстове с текстове, изучавани в часовете по чужд език, въз основа на общи мотиви и/или обща жанрова и/или културна принадлежност. Наблюдаване на начините, по които художествената литература функционализира чуждия език (в откъса от „До Чикаго и назад“, в „Бай Ганьо пътува“, в откъсите от „Немили-недраги“ и др.)	Участие в публични изказвания по морален проблем, свързан с културното многообразие, като основа за развиване на интереса към межкултурното общуване и към чуждите езици. Съпоставяне на превод от/на чужд език като форма на езиково посредничество с трансформации на интерпретации на мотив и/или устойчив („странстващ“) сюжет в изучен текст от дадена културна епоха на езика на друга културна епоха (в т.ч. и на съвременната) и/или на друго изкуство като други форми на същото комуникативно умение. Съпоставяне на изучените в часовете по литература текстове с текстове, изучени в часовете по чужд език, въз основа на обща принадлежност към културна епоха или жанр.

<p>Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите</p>	<p>Схематично представяне на теоретични знания, например за характеристика на герой, за развитие на мотив.</p> <p>Съпоставяне между обяснението на природни явления и на градивни елементи на текста и различаване на обяснение от тълкуване, на разпознаване от разбиране, на доказване от убеждаване, на факт от мнение.</p>		
<p>Дигитална компетентност</p>	<p>Използва книги от електронни библиотеки и други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска задача. Извлича, съхранява, представя и обменя информация с помощта на електронни средства. Използва мултимедия, когато представя резултати и продукти от изпълнение на конкретна изследователска задача. Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска задача, както и за намиране на допълнителна информация по относително сложен проблем. Използване на мултимедия за</p>	<p>Чрез работа с медийни и с художествени текстове, осигурени посредством електронни средства, и при използване на електронно базирани информационни източници (например бази данни с ученически текстове) се осигуряват възможности за развиване на дигиталните компетентности на учениците в обучението по български език.</p> <p>Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна изследователска задача, както и за намиране на допълнителна информация по относително сложен проблем.</p> <p>Използване на мултимедия за създаване и представяне на продукти от изпълнение на конкретна изследователска задача.</p>	<p>Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници (речници, енциклопедии, бази данни) за изпълнение на конкретна комуникативна задача.</p> <p>Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна комуникативна задача.</p>

	представяне на продукти от изпълнение на конкретна изследователска задача.		
Умения за учене	Работи в библиотека. Използва различни видове справочни материали и речници. Извлича и обменя информация, получена от различни източници, включително и електронни. Възприема научни текстове и формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва и съставя план на научен текст. Извлича съществена информация от урочна статия. Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	Уменията за извличане, осмисляне и обработване на информация от медийни текстове помагат за възприемане и за интерпретация на факти и закономерности в обучението по другите учебни предмети. Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.	Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.
Социални и граждански компетентности	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника, независимо от неговата социална, етническа и полова принадлежност. Съобразява се с другите участници в комуникативната ситуация, проявява уважение към мнението им и използва подходящи	Чрез работа върху проблеми, интерпретирани в медийни текстове, се създават предпоставки за развиване на важни граждански умения на учениците: да общуват на обществени места и в институции; критически да осмислят обстоятелствата при решаване на обществено значими проблеми; да проявяват толерантно отношение към различията в обществената среда –	Общуване в различни среди чрез демонстриране на толерантност и чрез изграждане на взаимно доверие. Общуване чрез изразяване и разбиране на различни гледни точки. Съпоставяне и различаване на светогледните идеи, характерни за Античността, Средновековието, Ренесанса и съвременната епоха.

	<p>паралингвистични средства (мимика, жест, поза). Проявява ценностна ориентация при интерпретиране на проблеми от различни текстове. Съпоставяне и различаване на нормите и ценностите, валидни в различните общности в епохата на модерността, регулиращи взаимоотношенията между индивида и общността. Съпоставяне и различаване на историческите и литературните разкази за и образи на света, създадени от различни автори.</p>	<p>напр. социалните, етническите, междуполовите. Съпоставяне и различаване на норми и ценности, валидни за дадена общност, регламентиращи/регулиращи взаимоотношенията между индивида и общността. Съпоставяне и различаване на историческите и литературните разкази и образи на света, създадени от различни автори в различни и в едни и същи културни епохи.</p>	<p>Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на светогледните идеи, характерни за Античността, Средновековието, Ренесанса и съвременната епоха.</p>
<p>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</p>	<p>Използва познанията си по български език при анализ и коментар на художествени текстове, предвидени за изучаване по литература. Осъзнава ролята на езика в историческото развитие на българската общност и използва богатите му възможности за изразяване на различни чувства, за изказване на мнение и на впечатление в разнообразни комуникативни ситуации. Проявява толерантност и уважение към културната различност на други етнически общности. Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли,</p>	<p>Използва познанията си по български език при анализ и коментар на художествените текстове, предвидени за изучаване по литература. В литературното обучение приложението намират и уменията за цитиране. Осъзнава ролята на езика в историческото развитие на българската общност и използва богатите му възможности за изразяване на различни чувства, за изказване на мнение и на впечатление в разнообразни комуникативни ситуации. Проявява толерантност и уважение към културната различност на други етнически общности. Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни</p>	

	<p>позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален. Превод от един език на друг, например „рисуване с думи“ на визуално изображение и обратно – визуално изобразяване на пейзаж в художествен текст, музикална илюстрация на литературен мотив и др.</p>	<p>езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален. Превод от един език на друг, например „рисуване с думи“ на визуално изображение и обратно – визуално изобразяване на предметна обстановка в художествен текст, музикална илюстрация на тема, атмосфера и др. в литературна творба.</p>	
--	--	--	--

Приложение

Списък с произведенията и авторите

S1

- I. 1. Хубава си, моя горо“ (Л. Каравелов)
- I. 2. „Отечество любезно, как хубаво си ти!“ (Ив. Вазов)
- I. 3. Из „Моето семейство и други животни“ (Дж. Даръл): подбрани откъси от IV глава
- II. 1. „Косачи“ (Елин Пелин)
- II. 2. „Художник“ (В. Ханчев)
- III. 1. Из „Под игото“ (Ив. Вазов): главата „Радини вълнения“
- III. 2. Из „Принцът и просякът“ (М. Твен): I. и III глава
- III. 4. „Серафим“ (Й. Йовков)
- III. 3. „Братчетата на Гаврош“ (Хр. Смирненски)
- III. 5. Из „Автобиография“ (Бр. Нушич): „Урок по география“
- III. 6. Из „Малкият принц“ (Екзюпери): част XXI

S2

- I.1. „Стани, стани, юнак балкански“ и „Вятър ечи, Балкан стене“ (Д. Чинтулов)
- I.2. „На прощаване в 1868 г.“ (Хр. Ботев)
- I.3. Из „Немили-недраги“ (Ив. Вазов): I, II, III, V, X глава, епилог.
- I.4. „Една българка“ (Ив. Вазов)
- I.5. „Опълченците на Шипка“ (Ив. Вазов)
- I.6. „Българският език“ (Ив. Вазов)
- II.2. „Неразделни“ (Пенчо Славейков)
- II.1. Из „До Чикаго и назад“ (Ал. Константинов) – (откъсът от „Вие трябва да сте били на Пловдивското изложение и знаете големия павилион?“ до „На г. Айвазияна търговията отиваше твърде зле, според думите му, но той имаше надежда да разпродаде повечко „рядкости“ в последните два месеца, септември и октомври, когато след летния сезон по-заможните американци ще посетят изложението.“); Из „Бай Ганьо. Невероятни разкази за един съвременен българин“: „Бай Ганьо пътува“ (Ал. Константинов)
- II.3. „Заточеници“ (Пейо Яворов)
- II.4. „По жътва“ (Елин Пелин)
- II.5. „По жицата“ (Й. Йовков)

S3

- I.1. Старогръцка митология. Митове за Прометей, за Едип; Троянски митологичен цикъл
- I.2. „Илиада“ (Омир): откъси от I, VI, XXII, XXVI песни
- I.3. „Любов“ (Сафо)
- II.1. Библия. Библейски сюжети за грехопадението, Каин и Авел, Мойсей; откъси от Евангелие от Матей и от Евангелие от Йоан
- I.4. „Антигона“ (Софокъл)
- II.2. „Пространно житие на Константин – Кирил“
- II.3. „Азбучна молитва“ (К. Преславски)
- II.4. „За буквите“ (Черноризец Храбър)
- III.1. Из „Песенник“ (Фр. Петрарка): „Песни за живота на мадона Лаура“ (сонет LXI); „Песни за смъртта на мадона Лаура“ (сонет CCXCI)
- III.2. Из „Декамерон“ (Дж. Бокачо): Ден първи, Новела трета – „Притчата за трите пръстена“
- III.3. Из „Дон Кихот“ (М. де Сервантес): I и VIII глава
- III.4. „Хамлет“ (У. Шекспир)